

ISBN: 978-975-2482-47-0

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 114

İslâmi İlimler

Editör

Ömer Türker

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Şubat 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih

Caddesi No: 6 Dk: 2

Topkapı 34010 İstanbul

Tel: 212.612 29 30

e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri

San. ve Tic. Ltd. Şti

Sertifika No: 40421

Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.

No: 51 Sefaköy Küçükçekmece / İstanbul

Tel: 212 624 21 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.'ne aittir. İzinsiz yayınlanamaz.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Kapak görseli: Dört Mezhep İmâmı, Seyyid Lokman, *Zübdetü't-tevârih*, vr. 51^a, Türk ve İslam Eserleri Müzesi, nr. 1973.

Fıkıh İlmine Giriş

Metinler Seçkisi

HAZIRLAYAN
NAİL OKUYUCU

KETEBE

Nail Okuyucu

Konya ili Karapınar ilçesinde doğdu. Marmara Üniversitesi İllâhiyat Fakültesi'nden 2006 yılında mezun oldu. Aynı üniversitede 2008 yılında yüksek lisans, 2014 yılında doktora çalışmasını tamamladı. 2011 yılında araştırma görevlisi olarak intisap ettiği İslâm Hukuku Anabilim Dalı bünyesindeki çalışmalarını hâlen öğretim üyesi olarak sürdürmektedir.

Kitapları: *Batı Gözüyle Tecdid* (Edisyon, 2014), *Şâfiî Mezhebinin Teşekkül Süreci* (2015), *Kâfiyeci'nin Siyâsetnâmeleri: Seyfü'l-mülûk - Seyfü'l-kudât* (İnceleme, Eleştirmeli Metin ve Çeviri, 2018)

İçindekiler

TAKDİM.....	9
-------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

BEYZÂVÎ'NİN BEŞ MUKADDİMESİ.....	14
----------------------------------	----

İLK SÖZLER.....	16
-----------------	----

ŞERH.....	18
-----------	----

BİRİNCİ MUKADDİME: FIKHİN TANIMI.....	22
---------------------------------------	----

ŞERH.....	24
-----------	----

MOLLA HÜSREV VE İZMİRÎ: FIKHİN TANIMI.....	34
--	----

İKİNCİ MUKADDİME: FIKHİ İLMİNİN KONUSU VE FIKİHLA ELDE EDİLMEK İSTENEN BİLGİLER.....	44
---	----

ŞERH.....	46
-----------	----

MOLLA HÜSREV VE İZMİRÎ: HÜKMÜN TANIMI VE KISIMLARI.....	56
--	----

ÜÇÜNCÜ MUKADDİME: FIKİH İLMİNİN KAYNAKLARI/ESASLARI.....	60
---	----

ŞERH.....	64
-----------	----

MOLLA HÜSREV VE İZMİRÎ: ASLIN ANLAM VE KIYASIN ASILLIĞI.....	82
---	----

DÖRDÜNCÜ MUKADDİME: FIKHİ İLMİNİN DEĞERİ.....	86
---	----

ŞERH.....	88
-----------	----

BEŞİNCİ MUKADDİME: FAKİHİN GEÇMİŞ FIKHİ BİRİKİMİ İLE İRTİBATI.....	94
---	----

ŞERH.....	96
-----------	----

İKİNCİ BÖLÜM

FIKİH, USÛL-İ FIKİH VE İLGİLİ İLİMLER.....	100
--	-----

I. MUHTELİF FIKHİ TANIMLARI, FIKHA VE FAKİHE DAİR AÇIKLAMALAR.....	104
---	-----

A. Fıkıh nedir? Fakih Kimdir?: Kronolojik Bir Derleme.....	104
B. Fıkhî Bilginin Mâhiyeti ve Türleri	130
C. Fıkıh Kelimesinin Anlamında Yaşanan Dönüşüm.....	144
II. FIKIH, USÛL-I FIKIH VE İLGİLİ İLİMLERİN TARİHİ GELİŞİMİ	
İbn Haldûn: <i>el-Mukaddime</i>	150
III. USÛL-I FIKHİN KAVRAM VE İÇERİK ANALİZİ	
Sadrüşşerîa ve Teftâzânî: <i>et-Tavzîh</i> ve <i>et-Telvîh</i>	186
IV. FIKIH, USÛL-I FIKIH VE BU İKİSİNDEN TÜREYEN İLİMLER	
Taşköprülüzâde: <i>Mevzûâtü'l-Ulûm</i>	222
V. USÛL-I FIKIH, FIKIH, FERÂİZ VE SÛLÛK İLİMLERİ	
Tehânevî: <i>Keşşâfu Istılâhâtü'l-Ulûm ve'l-Funûn</i>	234
VI. FIKHİN DİNÎ İLİMLER ARASINDAKİ YERİ VE KONUMU	
Beyzâvî: <i>Tuhfetü'l-ibrâr</i>	252

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FIKHÎ BİLGİNİN ELDE EDİLİŞİ, TEDÂVÛLÜ VE TATBİKİ	256
I. FAKİHLERİN TABAKALARI	
Kemâlpaşazâde: <i>Tabakātu'l-Fukahâ</i>	260
II. FETVA ÂDÂBI	
İbn Âbidîn: <i>'Ukûdu Resmî'l-Müftî</i>	266
III. MÜFTÜ ve MÜSTEFTİNİN ÂDÂBI	
İbnü's-Salâh: <i>Edebü'l-Müftî ve'l-Müsteftî</i>	274
IV. KAZÂ ÂDÂBI	
Trablûsî: <i>Mu'înü'l-Hükkâm</i>	294

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MUHTASAR FIKIH LÜGATİ	330
FIKHÎ İSTİLAHLARIN TANIMLARI	332
KAYNAKÇA	397
DİZİN	403

فهرس المحتويات

القسم الأول

المقدمات الخمسة للإمام البيضاوي إلى علم الفقه

١٧	صدر الكتاب
١٩	شرح صدر الكتاب
٢٣	المقدمة الأولى
٢٥	شرح المقدمة الأولى
٤٥	المقدمة الثانية
٤٧	شرح المقدمة الثانية
٦١	المقدمة الثالثة
٦٥	شرح المقدمة الثالثة
٨٧	المقدمة الرابعة
٨٩	شرح المقدمة الرابعة
٩٥	المقدمة الخامسة
٩٧	شرح المقدمة الخامسة

القسم الثاني

نصوص مختارة في علم الفقه وأصوله والعلوم المتشعبة منهما

تعريفات علم الفقه المتعددة والإيضاحات للفقه والفقيه

١٠٥	ما هو الفقه ؟ ومن هو الفقيه؟ مختارات من النصوص التاريخية
١٣١	ماهية المعرفة الفقهية وأنواعها

- ١٤٥..... تحوّل معنى مصطلح الفقه عبر التاريخ
نشأة وتطور علم الفقه وأصوله والعلوم المتشعبة منهما
- ١٥١..... المقدمة: ابن خلدون
التحليل الموضوعي والمفهومي لعلم أصول الفقه
- ١٨٧..... صدر الشريعة والتفتازاني: التوضيح والتنقيح
علم الفقه وأصوله والعلوم المتشعبة منهما
- ٢٢٣..... طاشكيري زاده: موضوعات العلوم
علم الفقه وأصوله والفرائض والسلوك
- ٢٣٥..... التهانوي: كشف اصطلاحات العلوم والفنون
مكانة علم الفقه بين العلوم الشرعية
- ٢٥٣..... البيضاوي: تحفة الأبرار

القسم الثالث

- نصوص مختارة في استنباط المعلومات الفقهية وتداولها وتطبيقاتها
طبقات الفقهاء
- ٢٦١..... ابن كمال باشا: طبقات الفقهاء
آداب الفتوى
- ٢٦٧..... ابن عابدين: عقود رسم المفتي
أدب المفتي والمستفتي
- ٢٧٥..... ابن الصلاح: أدب المفتي والمستفتي
آداب القضاء
- ٢٩٥..... الطربلوسي: معين الحكام

القسم الرابع

- ٣٣٣..... المعجم الوجيز للمصطلحات الفقهية

Takdim

Yüce Allah'ın bir peygamber aracılığıyla ilettiği son hitabına muhatap olan ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) davetine icabet ederek İslâm dairesine giren müslümanlar, hitabın içerdiği inanç, amel ve ahlâka ilişkin buyrukları benimseyerek dinî yaşantının ilk ve en mükemmel temsilini ortaya koydular. Bu ilâhî hitabın duyulur ve görünür hali Kur'ân'ın taşıyıcısı, açıklayıcısı ve uygulayıcısı konumundaki Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünneti ile müşahhas hale gelen buyrukların muhtevası, başlarda bir bütün halinde telakki edildi ve dinî bilginin konu ve unsurlarını bu buyruklar teşkil etti. Sünnetin Kur'ân'ı, ümmetin de sünneti açıklamasıyla, hitabın var ettiği bir dünyada hâkim ve yegâne vasfı vahye istinat olan yeni bir bilgi alanı doğdu. Sahâbe ve onları takip eden nesillerin örneklikleri ve ortaya koydukları faaliyetler, vahiy etrafında oluşan bilgi alanının çok hızlı bir şekilde genişlemesine yol açtı ve müslümanların yaşadıkları hayatın içinden doğan meseleler etrafında yürüyen tartışmalar üzerinden geliştirdikleri dinî bilgiler yaklaşık bir asır sonra neredeyse ihata edilemez sınırlara ulaştı.

Kur'ân-ı Kerîm'de ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadislerinde sıklıkla derûnî kavrayış ve bu kavrayış doğrultusunda davranışta bulunabilme becerisini ifade eden fıkıh, hicretin ilk asrı boyunca dinî bilginin bütün şube ve türlerini karşılayan kapsamlı bir kelime idi. Fıkıh tahsilinin (*tefakkuh*) dinî bilginin elde edilişi anlamında kullanıldığı Tevbe sûresinin 122. âyeti ile Hz. Peygamber'in "Allah, hakkında hayır murad ettiği kimseyi dinde fakih kılar" hadisi, fıkıhın ilerleyen zamanlarda kazanacağı anlamlar için adeta bir başlangıç noktası teşkil etti. İkinci asrın başlarında daha özel bir anlamda kullanılır hale gelen bu kelimenin başta *ilim* olmak üzere dinî bilgiyi ifade eden diğer kelimelerle arasındaki ilişki ve farklılıklar, Ebû Hanîfe öncülüğündeki fakihlerin yaptığı açıklamalar sayesinde belirginlik kazandı. İslâmî ilimlerin tedvinine yönelik çalışmaların ikinci asrın ortalarında kat ettiği mesafe, rivâyete dayalı dinî bilgilerle beşeri ve entelektüel gayretlerle ortaya konan bilgilerin birbirinden ayrılmasını gerekli kıldı; ilk sınıfta yer alan bilgiler hususi bir manayla *ilim* diye adlandırılırken, ikinci sınıftaki bilgilere en geniş kullanımıyla *fıkıh* denilmeye başlandı. Fıkıhî bilginin neye karşılık geldiğine yönelik tanımlayıcı